

โครงสร้างสินเชื่อกว่าร้อยละ 3/2567 ท่ามกลางการปรับตัวของผู้บริโภคสู่ความท้าทายใหม่

วิเชียร แก้วสมบัติ
ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

บทนำ

ระดับหนี้ครัวเรือนไทย ณ สิ้นไตรมาสที่ 3/2567 มีมูลค่ารวม 16.34 ล้านล้านบาท ซึ่งปรับตัวลดลงจากไตรมาสก่อนที่มีมูลค่ารวม 16.35 ล้านล้านบาท เมื่อคิดเป็นสัดส่วนเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) จะอยู่ที่ร้อยละ 89.0 ภายใต้ตัวเลขนำกังวลเช่นนี้ เราอาจตั้งคำถามว่า เบื้องหลังตัวเลขหนี้ครัวเรือนที่สูงเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางอะไรในพฤติกรรมกรรมการบริโภคและการกู้ยืมของครัวเรือนไทยบ้าง

ในยุคที่ปัจจัยแวดล้อมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว พฤติกรรมของผู้บริโภคก็มีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานวิถีชีวิตในรูปแบบใหม่เช่นกัน บทความนี้จะพาไปวิเคราะห์ให้เห็นถึงโครงสร้างของสินเชื่อที่กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนในปัจจุบัน แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ รวมทั้งปัจจัยขับเคลื่อนเบื้องหลังที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ เพื่อที่จะทำความเข้าใจภาพรวมของตลาดสินเชื่อภาคครัวเรือนอย่างถ่องแท้ รวมถึงความท้าทายและโอกาสสำคัญในการพัฒนาแก้ไขปัญหานี้ครัวเรือนในเชิงนโยบายต่อไป เพื่อสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบการเงินในระยะยาว

โครงสร้างสินเชื่อกว่าร้อยละ 3/2567

หนี้ครัวเรือนส่วนใหญ่ในปัจจุบันยังคงอยู่ภายใต้ระบบสถาบันการเงินในประเทศเป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือเพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคล เมื่อจำแนกตามประเภทสถาบันผู้ให้กู้ (ดูตารางที่ 1) พบว่า สัดส่วนสินเชื่อครัวเรือนกว่าร้อยละ 80.0 มาจากสถาบันรับฝากเงิน โดยธนาคารพาณิชย์มีสัดส่วนการปล่อยสินเชื่อสูงสุดถึงร้อยละ 38.0 ในขณะที่สถาบันการเงินอื่นๆ มีส่วนแบ่งเพียงร้อยละ 15.0 เท่านั้น โดยข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าธนาคารพาณิชย์ยังคงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนความต้องการสินเชื่อของภาคครัวเรือน ในฐานะผู้เล่นหลักของระบบการเงินไทย

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมก็พบว่า สินเชื่อครัวเรือนกว่าร้อยละ 77.0 ถูกนำไปใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคล โดยกว่าร้อยละ 34.0 ใช้ไปเพื่อที่อยู่อาศัย และอีกประมาณร้อยละ 18.0 ถูกนำไปใช้เพื่อการประกอบธุรกิจ ตัวเลขเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า วัตถุประสงค์สำคัญในการกู้ยืมของครัวเรือนไทย คือ การตอบสนองต่อความต้องการเพื่ออุปโภคบริโภคและพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนบุคคล มากกว่าเพื่อการลงทุนโดยตรง

การกระจุกตัวของสินเชื่อครัวเรือนทั้งในมิติของสถาบันผู้ให้กู้และวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงอันแนบแน่นระหว่างระบบการเงินและความมั่นคงของภาคครัวเรือน ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่เกิดความผันผวนในระบบ ย่อมส่งผลกระทบต่อภาระหนี้และพฤติกรรมการใช้จ่ายของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ตารางที่ 1 สัดส่วนของสินเชื่อครัวเรือน จำแนกตามประเภทสถาบันการเงิน และวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม

รายการ		Q2/2567	Q3/2567	ส่วนต่าง
จำแนกตามประเภทสถาบันการเงิน	1. สถาบันรับฝากเงิน	80.22	80.28	0.06
	1.1 ธนาคารพาณิชย์	38.40	38.11	-0.29
	1.2 สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่รับฝากเงิน	27.05	27.25	0.20
	1.3 สหกรณ์ออมทรัพย์	14.41	14.55	0.14
	1.4 สถาบันรับฝากเงินอื่นๆ	0.37	0.37	0.00
	2. สถาบันการเงินอื่น	15.30	15.24	-0.06
	2.1 บริษัทบัตรเครดิต ลิขสิทธิ์ และสินเชื่อส่วนบุคคล	12.06	11.99	-0.07
	2.2 บริษัทประกันภัยและประกันชีวิต	1.14	1.18	0.03
	2.3 บริษัทหลักทรัพย์	0.56	0.52	-0.04
	2.4 ธุรกิจบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน	0.58	0.58	-0.01
	2.5 โรงรับจำนำ	0.60	0.62	0.02
	2.6 สถาบันการเงินอื่นๆ	0.35	0.36	0.01
	3. อื่นๆ	4.48	4.48	0.00
	4. รวม (1+2+3)	100.00	100.00	N/A
จำแนกตามวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม	1. เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล	76.62	76.63	0.01
	1.1 เพื่อซื้อสิ่งหาบริโภค	34.07	34.32	0.25
	1.2 ซื้อหรือเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์	10.53	10.19	-0.34
	1.3 เพื่อการศึกษา	4.11	4.07	-0.04
	1.4 อุปโภคบริโภคส่วนบุคคลอื่น	27.91	28.05	0.14
	of which บัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับของ ธปท.	8.12	8.09	-0.03
	2. เพื่อประกอบอาชีพ	17.66	17.67	0.01
	3. อื่นๆ	5.72	5.70	-0.02
	4. รวม (1+2+3)	100.00	100.00	N/A

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย คำนวณโดยศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ ม.หอการค้าไทย

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคที่สะท้อนผ่านโครงสร้างสินเชื่อ

การเปลี่ยนโครงสร้างของสินเชื่อครัวเรือนสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของพฤติกรรมผู้บริโภค ภายใต้อิทธิพลของเทคโนโลยี ความผันผวนทางเศรษฐกิจ และกระแสการใช้ชีวิตวิถีใหม่ เมื่อพิจารณาอัตราการเปลี่ยนแปลงไตรมาสต่อไตรมาส พบว่า สินเชื่อเพื่อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ลดลงมากที่สุดถึง 3.27% ตามมาด้วยสินเชื่อบัตรเครดิตและส่วนบุคคลที่ลดลง 0.44% (ดูตารางที่ 2) การปรับลดในสินเชื่อประเภทนี้ ชี้ให้เห็นถึงการลดลงของความต้องการและกำลังซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยหรือไม่จำเป็น ท่ามกลางความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจในระยะสั้น

เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายปี แนวโน้มการปรับตัวก็ชัดเจนยิ่งขึ้น สินเชื่อเพื่อยานยนต์ลดลงมากถึง 7.93% และสินเชื่อเพื่อการศึกษาลดลง 2.36% ในขณะที่สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและการบริโภคทั่วไปกลับเติบโตที่ 2.49% และ

3.40% ตามลำดับ การขยายตัวของสินเชื่อที่อยู่อาศัยและการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคล สะท้อนว่าครัวเรือนยังจำเป็นต้องพึ่งพาแหล่งเงินกู้เพื่อการดำรงชีพและความจำเป็นพื้นฐาน ขณะที่สินเชื่อด้านยานยนต์ที่หดตัวหนักที่สุด ชี้ให้เห็นถึงลำดับความสำคัญของการจับจ่ายและความเปราะบางของตลาดรถยนต์ในช่วงเศรษฐกิจชะลอตัว

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสินเชื่อครัวเรือนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ล้วนสะท้อนถึงแนวโน้มการปรับตัวของพฤติกรรมผู้บริโภคให้สอดคล้องกับยุคสมัยและบริบทความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ดังนั้น สถาบันการเงินและผู้กำหนดนโยบาย จึงต้องให้ความสำคัญกับการติดตามพลวัตของพฤติกรรมเหล่านี้อย่างใกล้ชิด เพื่อปรับกลยุทธ์ให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ตารางที่ 2 อัตราการเปลี่ยนแปลงของสินเชื่อครัวเรือนในไตรมาสที่ 3/2567 จำแนกตามประเภทฯ และวัตถุประสงค์ฯ

รายการ		มูลค่า	อัตราการเปลี่ยนแปลง	
		(ลลบ.)	(%QoQ)	(%YoY)
จำแนกตามประเภทสถาบันการเงิน	1. สถาบันรับฝากเงิน	13.12	0.02	0.55
	1.1 ธนาคารพาณิชย์	6.23	-0.79	-2.16
	1.2 สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่รับฝากเงิน	4.45	0.70	2.54
	1.3 สหกรณ์ออมทรัพย์	2.38	0.93	4.32
	1.4 สถาบันรับฝากเงินอื่นๆ	0.06	0.04	0.29
	2. สถาบันการเงินอื่น	2.49	-0.43	1.45
	2.1 บริษัทบัตรเครดิต ลิสซิ่ง และสินเชื่อส่วนบุคคล	1.96	-0.65	1.63
	2.2 บริษัทประกันภัยและประกันชีวิต	0.19	2.81	7.75
	2.3 บริษัทหลักทรัพย์	0.08	-7.58	-20.80
	2.4 ธุรกิจบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน	0.09	-0.99	-2.20
	2.5 ไร่รับจำนำ	0.10	3.66	11.83
	2.6 สถาบันการเงินอื่นๆ	0.06	1.98	7.08
	3. อื่นๆ	0.73	0.00	1.89
	4. รวม (1+2+3)	16.34	-0.05	0.74
จำแนกตามวัตถุประสงค์การกู้ยืม	1. เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล	12.52	-0.03	1.03
	1.1 เพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์	5.61	0.68	2.49
	1.2 ซื้อหรือเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์	1.67	-3.27	-7.93
	1.3 เพื่อการศึกษา	0.67	-1.03	-2.36
	1.4 อุปโภคบริโภคส่วนบุคคลอื่น	4.58	0.46	3.40
	of which บัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับของ ธปท.	1.32	-0.44	1.30
	2. เพื่อประกอบอาชีพ	2.89	0.03	-0.73
	3. อื่นๆ	0.93	-0.47	1.55
	4. รวม (1+2+3)	16.34	-0.05	0.74
เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนต่อ GDP (%)		89.00	-0.89	-2.20

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย คำนวณโดยศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ ม.หอการค้าไทย

ปัจจัยเชิงเศรษฐกิจมหภาคและนโยบายการเงินที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างสินเชื่อ

ท่าทีของนโยบายการเงินและพลวัตของปัจจัยเศรษฐกิจในระดับมหภาค นับเป็นแรงผลักดันสำคัญที่จะกำหนดทิศทางการปรับตัวและขีดความสามารถในการบริหารภาระหนี้ของครัวเรือน หากพิจารณาสัดส่วนสินเชื่อครัวเรือนต่อ GDP (ดูตารางที่ 3) จะเห็นว่ามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ไตรมาสที่ 1/2565 โดยปรับตัวจากระดับสูงสุดร้อยละ 95.5 มาอยู่ที่ร้อยละ 89.0 ในไตรมาสที่ 3/2567

การลดลงของสัดส่วนดังกล่าวนี้ เป็นผลมาจากอัตราการเติบโตของหนี้ครัวเรือนที่ต่ำกว่าอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวม สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการหดตัวของการกู้ยืมและความเปราะบางของฐานะการเงินภาคครัวเรือนในระยะยาว สาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากความเข้มงวดที่เพิ่มขึ้นของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินในการปล่อยสินเชื่อ ด้วยความกังวลต่อคุณภาพของสินเชื่อที่มีแนวโน้มด้อยลงตามการชะลอตัวของเศรษฐกิจไทย

ตารางที่ 3 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP

ไตรมาส/ปี	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%YoY)			สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP (ร้อยละต่อ GDP)
	หนี้ครัวเรือน	จีดีพี ณ ราคาประจำปี*	ส่วนต่าง (หนี้ครัวเรือน - จีดีพี)	
Q1/2563	3.9	1.6	2.3	84.6
Q2/2563	3.7	-3.0	6.7	88.3
Q3/2563	3.8	-5.5	9.3	91.2
Q4/2563	3.9	-7.3	11.2	94.2
Q1/2564	4.6	-7.4	12.0	95.5 (สูงสุด)
Q2/2564	4.9	-1.6	6.5	94.2
Q3/2564	4.0	0.8	3.3	94.1
Q4/2564	3.8	3.4	0.4	94.6
Q1/2565	3.6	5.6	-1.9	93.7
Q2/2565	3.4	5.0	-1.6	92.8
Q3/2565	4.2	7.1	-2.9	91.6
Q4/2565	3.9	7.4	-3.4	91.6
Q1/2566	3.8	7.1	-3.4	90.8
Q2/2566	3.8	6.0	-2.1	90.9
Q3/2566	3.3	4.0	-0.7	91.0
Q4/2566	3.0	3.1	-0.2	91.4
Q1/2567	2.4	2.4	0.0	90.8
Q2/2567	1.5	2.7	-1.2	89.8
Q3/2567	0.7	3.0	-2.3	89.0 (ต่ำสุด)

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย คำนวณโดยศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ ม.หอการค้าไทย

หมายเหตุ: *คำนวณโดยใช้สูตรค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ (Rolling Moving Average) จำนวน 4 ไตรมาส

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการขยายตัวอย่างมากของหนี้รับจำนำ ซึ่งเพิ่มขึ้นถึง 11.83% การปรับตัวในลักษณะนี้ย่อมสะท้อนถึงภาวะการเงินที่ตึงตัวของประชาชนจำนวนมาก ซึ่งตกอยู่ในวงจรเปราะบางของการพุงชีวิตด้วยสินเชื่อรายวัน ในทางตรงข้าม การลดลงอย่างรุนแรงของสินเชื่อจากบริษัทหลักทรัพย์ในอัตราเกิน 20.0% ก็ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากความผันผวนและความไม่แน่นอนของตลาดทุนระหว่างประเทศ

หากพิจารณาในมิติของนโยบายการเงิน การผ่อนคลายทางการเงินที่เพิ่มมากขึ้นในช่วงที่ผ่านมา ได้ช่วยกระตุ้นความต้องการเงินกู้ในบางภาคส่วน เช่น สินเชื่ออสังหาริมทรัพย์และสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคทั่วไป โดยการผ่อนปรนมาตรการ LTV สำหรับผู้ซื้อบ้านหลังแรก เพื่อกระตุ้นกำลังซื้อในตลาดอสังหาริมทรัพย์ และมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจที่รวมถึงการลดค่าโอนและจดจำนองบ้าน ล้วนมีส่วนสำคัญที่ทำให้สินเชื่อเหล่านี้เริ่มทยอยฟื้นตัว ในขณะที่สถาบันการเงินและผู้กู้ก็เริ่มกลับมาเชื่อมั่นมากขึ้น

โดยสรุปแล้ว ปัจจัยต่างๆ ทั้งภาวะเศรษฐกิจโดยรวม ความเชื่อมั่นของนักลงทุน การเคลื่อนไหวของตลาดทุน รวมถึงท่าทีของนโยบายการเงิน ล้วนมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสินเชื่อครัวเรือน เมื่อปัจจัยเหล่านี้ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ก็ย่อมส่งผลกระทบต่ออุปสงค์และอุปทานของสินเชื่อในวงกว้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มที่เห็นในปัจจุบัน

บทสรุป

จากการวิเคราะห์เชิงลึกต่อพอร์ตสินเชื่อครัวเรือนไทยในไตรมาสที่ 3/2567 แม้ว่ายอดหนี้รวมจะยังทรงตัวอยู่ในระดับสูงคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 89.0 ของ GDP แต่ก็เริ่มปรากฏสัญญาณการชะลอตัวทั้งในแง่การเติบโตของสินเชื่อและสัดส่วนหนี้สินต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด จะพบว่าโครงสร้างของสินเชื่อครัวเรือนเริ่มเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่หลากหลายมากขึ้น สะท้อนถึงพลวัตของพฤติกรรมผู้บริโภคและพื้นฐานเศรษฐกิจที่กำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่วิถีใหม่ในยุคเศรษฐกิจโลกชะลอตัว ไม่ว่าจะเป็นสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและการอุปโภคบริโภคทั่วไปที่ขยายตัวต่อเนื่อง ขณะที่สินเชื่อเพื่อยานยนต์และการศึกษาปรับตัวลดลงอย่างเห็นได้ชัด สะท้อนให้เห็นความจำเป็นและความสามารถในการชำระหนี้ที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มครัวเรือน

นอกจากนั้น ปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคและทิศทางการดำเนินนโยบายการเงิน ก็มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวโน้มของโครงสร้างสินเชื่อครัวเรือนในอนาคต ดังนั้น เพื่อรักษาเสถียรภาพของระบบการเงินและสนับสนุนการฟื้นตัวที่ยั่งยืนของเศรษฐกิจ หน่วยงานกำกับดูแลและสถาบันการเงินต้องคอยติดตามพัฒนาการอย่างใกล้ชิด ฝ้าระวังความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนออกแบบมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมเพื่อบรรเทาผลกระทบ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องส่งเสริมศักยภาพและความสามารถในการชำระหนี้ของภาคครัวเรือนให้มีความแข็งแกร่งยิ่งขึ้น เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันอันแข็งแกร่งให้แก่เศรษฐกิจไทยในระยะยาว